

УДК 349.2

**ПРАВО ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:
АНАЛІЗ НАЦІОНАЛЬНОГО ТА МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА**

Котова Л.В., Бабіч-Касьяненко К.В.

**THE RIGHT OF PERSONS WITH DISABILITIES TO SOCIAL SECURITY:
ANALYSIS OF NATIONAL AND INTERNATIONAL LEGISLATION**

Kotova L.V., Babich-Kasianienko K.V.

У статті здійснено порівняльний аналіз чинного законодавства України з положеннями міжнародного соціального права щодо права осіб з інвалідністю на соціальне забезпечення. Встановлено закріплення в національному законодавстві концепції інвалідності, яка передбачає зобов'язання держави здійснювати по відношенню до особи з інвалідністю міри соціального захисту. Акцентовано увагу на проблемних питаннях порядку, умов, критеріїв та моменту настання інвалідності з метою регулювання ряду істотних питань. Запропоновано деякі кроки для покращення ефективної соціальної політики держави, які забезпечать наявність і дієвість системи соціальних стандартів і гарантій щодо забезпечення потреб зазначеної категорії громадян.

Ключові слова: встановлення інвалідності, інвалідність, класифікація груп інвалідності, концепція інвалідності, критерії інвалідності, момент настання інвалідності, особа з інвалідністю, підстави встановлення інвалідності, право на соціальне забезпечення, ступень інвалідності.

Постановка проблеми. Міжнародний день людей з інвалідністю, який, доречі, відзначають 3 грудня – це день, який спрямований на привернення уваги до проблем зазначеної категорії суспільства, на захист їх гідності, прав та благополуччя та направлений на підведення підсумків зробленого, аналізу фактичного становища людей з особливими потребами в суспільстві і визначення планів щодо поліпшення їх життєвого рівня. Через глибоку економічну кризу, військові дії та політичні чвари, можна підібрати сотні об'єктивних виправдань тому, що права і умови життя наших людей з інвалідністю навіть віддалено не відповідають положенням міжнародного права, зокрема базовим канонам Конвенції ООН «Про права осіб з інвалідністю», яку

Україна ввела в дію 06 березня 2010 року. Закріплення права осіб з інвалідністю на соціальне забезпечення в національному законодавстві потребує кардинальних змін та дієвих рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Зазначимо що на сьогодні недостатньо висвітлено актуальні проблеми регулювання права осіб з інвалідністю на соціальне забезпечення. Багато науковців присвячували свої роботи окремим питанням соціального захисту осіб з інвалідністю, зокрема: М. Авраменко, С. Богданова, Н. Борецька, М. Кравченко, Е. Лібанова, С. Мельник, К. Міщенко, В. Скуратівський, В. Сушкевич, О. Тищенко та ін. Значний внесок у дослідження цієї проблеми роблять також фахівці Всеукраїнського центру

професійної реабілітації інвалідів, Національної Асамблеї інвалідів України, Фонду соціального захисту інвалідів та Департаменту у справах інвалідів Міністерства праці та соціальної політики України. Аналіз наукових публікацій свідчить, що, незважаючи на в цілому зростаючу питому вагу надзвичайно цікавих і вагомих праць, ступінь вивчення проблеми вітчизняними авторами не можна вважати достатнім і вона потребує подальших досліджень у частині визначення шляхів модернізації існуючої системи соціального захисту інвалідів та вирішення нагальних проблем на рівні різних суб'єктів. Тому, метою статті є формування теоретичних висновків, практичних пропозицій щодо модернізації існуючої системи соціального захисту, вироблення шляхів ефективної реалізації права осіб з інвалідністю на соціальне забезпечення на основі порівняльного аналізу чинного законодавства України з положеннями міжнародного соціального законодавства.

Виклад основного матеріалу дослідження: Право кожної людини на соціальне забезпечення закріплено в Загальній декларації прав людини (ст.22, 25) [1], Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права (ст.9) [2], Європейській соціальній хартії (ст.12) [3], Хартії основних прав Європейського союзу [4].

В Україні право на соціальне забезпечення закріплено в Конституції України (ст.46) та інших нормативно-правових актів. Варто зауважити, що Конституційний Суд України, який є незалежним органом державної влади, що відіграє важливу роль у захисті прав і свобод людини і громадянина [5], у своїх рішеннях тлумачить право на соціальне забезпечення як обов'язок держави утримувати тих громадян, які є соціально незахищеними внаслідок втрати працездатності тощо [6].

«Утвердження та дотримання закріплених у нормативно-правових актах соціальних стандартів є конституційним обов'язком держави. Діяльність її правотворчих і правозастосовчих органів має здійснюватися за принципами справедливості, гуманізму, верховенства і прямої дії норм Конституції України, а повноваження – у встановлених Основним Законом України межах і відповідно до законів» зазначає у своїй роботі Н. Шаптала - Суддя Конституційного суду України [7].

На основі аналізу положень міжнародних актів, Конституції України та позицій рішень Конституційного Суду України, на наш погляд, можна зробити висновок про те, що право на соціальне забезпечення складається з двох елементів: 1) права на гарантоване забезпечення у тих випадках, коли людина не має можливості з незалежних від неї причин забезпечити собі джерело засобів існування; 2) права на те, що надаване забезпечення гарантує задоволення фізіологічних, соціальних та духовних потреб людини в обсязі, необхідному для гідного життя. Тому, на нашу думку, право на соціальне забезпечення можна визначити як право фізичної особи у разі настання соціальної небезпеки для одержання від держави відповідних їй потреб за видами соціального забезпечення (пенсії, компенсаційні виплати, соціальні послуги, пільги) в порядку обов'язкового соціального страхування або на без еквівалентній основі, яке гарантує людині гідне життя.

Декларацією про права інвалідів (п.7) [8], Всесвітньою програмою дій стосовно інвалідів (п. 116-119) [9], Стандартними правилами забезпечення рівних можливостей для інвалідів (правило 8) [10], Конвенцією про права осіб з інвалідністю (ст.28) [11] підтверджується приналежність особам з інвалідністю права на соціальне забезпечення і говориться про необхідність забезпечити реалізацію ними прав на

соціальне забезпечення нарівні з іншими людьми.

Відповідно до ст. 25 Загальної декларації прав людини, інвалідність є однією з основ надання соціального забезпечення.

У попередніх роботах нами було зауважено, що міжнародні документи не містять єдиного визначення поняття «інвалідність» [12]. У зв'язку з цим, на нашу думку, неабияке значення мають визначення даного терміну, наявні в актах МОП, які містять у собі пояснення суті та змісту права на соціальне забезпечення.

Так, в ст. 54 Конвенція №102 «Про мінімальні норми соціального забезпечення» [13] інвалідність тлумачиться, як нездатність у встановленій мірі займатися будь-якою прибутковою діяльністю, коли ця нездатність може набути постійного характеру або зберігається після припинення виплати допомоги у разі хвороби. Вважаємо, що підґрунтям зазначеного визначення є економічна модель інвалідності, яка визначає інвалідність як неможливість працювати у зв'язку з порушеннями стану здоров'я.

Статтею 2 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» встановлено, що особою з інвалідністю є особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити її соціальний захист [14]. На нашу думку, зазначене визначення засноване на медико-соціальній моделі інвалідності, яка у свою чергу визначає інвалідність, як обмеження різних видів життєдіяльності внаслідок порушення здоров'я, є більш гуманною і не абсолютизує здатність здійснювати трудові заходи, а виходить із комплексної оцінки обмежень інших видів життєдіяльності. При цьому,

обмеження здатності здійснити трудову діяльність включається в критерії для встановлення групи інвалідності на останньому місці. Це означає, що правова держава не розглядає цінність людини лише з позиції якості робочої сили. Закріплена в національному законодавстві концепція інвалідності передбачає, що, визнаючи особу такою, що має інвалідність, держава бере на себе зобов'язання здійснювати по відношенню до неї міри соціального захисту, серед яких окрім іншого передбачена виплата пенсії по інвалідності.

При фіксації ступеню інвалідності, вираженого в її групі, зниження працездатності слід враховувати поряд з іншими обмеженнями життєдіяльності. Від ступеня інвалідності повинен залежати рівень пенсії за інвалідністю, гарантуючий джерело доходів існування особі з інвалідністю враховуючи додаткові витрати для компенсації обмежень усіх видів його життєдіяльності.

Як вказують міжнародні експерти, основним методом міжнародно-правового регулювання, що застосовується Конвенцією №102, є методика законодавчого закріплення всього обсягу прав захищених осіб на соціальне забезпечення, включаючи в першу чергу визначення закритих ризиків [15]. У зв'язку з цим необхідно враховувати, в якій мірі в Україні на законодавчому рівні врегульовані питання визнання особи такою, яка має інвалідність.

В ст. 3 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» містяться положення щодо умов та порядку визнання особи з інвалідністю встановлені шляхом експертного обстеження в органах медико-соціальної експертизи центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, положення про які затверджується Кабінетом Міністрів України

з урахуванням думок громадських організацій осіб з інвалідністю [14].

Постанови КМУ, як правило, передбачають правовий механізм реалізації закріплених в законах соціальних прав громадян, затверджуючи зазначеним цілям відповідні критерії, списки, переліки, правила та ін. При цьому, важливим являється встановлення міри регулювання Урядом питань, пов'язаних з визнанням особи такою, що має інвалідність. Порівняльний аналіз норм Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» та Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності [16] показує наступне: 1. Закон закріплює поняття «особа з інвалідністю». Положення, використовуючи формулювання цього визначення, встановлює умови визнання особи такою, що має інвалідність. 2. Закон встановлює загальну норму про те, що особам, визнаним такими, що мають інвалідність, встановлюють групи інвалідності, а особам у віці до 18 років - категорією «дитина з інвалідністю». Положення встановлює кількість груп інвалідності з метою визначення ступеню тяжкості інвалідності. 3. Положення встановлює строки встановлення інвалідності, а також умови встановлення інвалідності без зазначення строку повторного огляду. Закон не встановлює причини інвалідності. При цьому Положення містить більш широкий перелік причин та критеріїв інвалідності. Таким чином, ряд істотних питань, пов'язаних з встановленням інвалідності та впливу на реалізацію матеріальних прав громадян, регулюється саме Урядом України. Враховуючи, що Положення істотно впливає на реалізацію права осіб з інвалідністю на соціальне забезпечення, на наш погляд, норми, закріплені в ньому, мають регулюватися саме законом, в якому необхідно чітко встановити: кількість груп інвалідності та їх

розмежування; умови та строк встановлення інвалідності; максимальний (з можливістю розширення при виникненні інших причин) перелік причин та критеріїв інвалідності.

На даний час положення Закону «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» та Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності конкретизуються в затвердженому Міністерством охорони здоров'я наказі «Про затвердження Інструкції про встановлення груп інвалідності» [17], тобто зазначені класифікація та критерії, що застосовуються при здійсненні медико-соціальної експертизи, які встановлюють види порушень функцій організму, ступінь їх виразності, умови встановлення групи інвалідності. Таким чином, остаточна конкретизація істотних умов визнання особи такою, яка має інвалідність, здійснюється на рівні нормативно-правового акта МОЗ. Це надає органам виконавчої влади широку можливість у визначенні за власним бажанням конкретних умов визнання особи такою, що має інвалідність та наділяє правом вирішення встановлення інвалідності, у зв'язку з відсутністю у Законі закріплених положень, що відповідають конкретизації. А тому, на практиці дуже складно (а часом і неможливо) довести протиріччя норм Закону. З огляду на зазначене, більшість положень, що містяться в Інструкції про встановлення груп інвалідності, повинні бути закріплені на законодавчому рівні, при цьому подібний підхід буде відповідати прямій дії законів. Також необхідне юридичне закріплення обов'язкового комплексу обстеження пацієнтів при проведенні медико-соціальної експертизи. Таким чином, будуть посилені правові гарантії встановлення відповідності стану особи всім застосовним критеріям визначення інвалідності.

Правові норми, пов'язані з встановленням груп та причиною

інвалідності, не є винятково частиною інституту пенсійного забезпечення, оскільки групи та причини інвалідності визначають не тільки основи призначення та розмір пенсій по інвалідності, але й надання відповідних пільг, розмір деяких соціальних виплат тощо. Тому зазначені норми повинні бути розташовані саме в Законі «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», що є нормативним актом, регулюючим загальні питання соціального забезпечення цієї категорії осіб. На даний час в зазначеному Законі містяться лише загальні норми щодо наявності певних гарантій та пільг зазначеної категорії осіб, а більш розширені норми розташовуються в інших підзаконних актах. Тому, в цілях зручності використання норм про гарантії осіб з інвалідністю необхідно групувати в одному Законі - «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні».

Актуальним питанням залишається визначення з якого моменту у особи з інвалідністю виникає право на соціальне забезпечення. Так, відповідно ст. 58 Конвенції № 102, допомога, надається протягом усієї тривалості охоплюваного ризику або до початку виплати допомоги по старості. Зазначеним положенням встановлено, що право на допомогу (грошове забезпечення - пенсія) виникає з моменту визнання особи такою, що має інвалідність. Згідно норм Положення про порядок, умови та критерії встановлення інвалідності, моментом настання інвалідності вважається день звернення особи до МСЕК про проведення медико-соціальної експертизи. При цьому, норми міжнародного законодавства, містять положення про визначення моменту настання об'єктивного факту стійкості інвалідності установленого ступеня, засвідченого відповідним чином для встановлення моменту настання інвалідності. Виходячи з цього, слід констатувати, що відповідно до норм національного права,

особа позбавлена можливості отримати пенсію по інвалідності за період, що пройшов з дати настання інвалідності до дати звернення про проведення медико-соціальної експертизи, адже момент настання інвалідності часто встановити дуже складно. У разі отримання особою травм, в результаті яких перестає назавжди повністю або частково функціонувати будь-який орган людського тіла, дата фактичного настання інвалідності можна вважати датою отримання травми. При цьому, особа може отримати травму (наприклад, контузію), в результаті якої стан здоров'я погіршується поступово, що призведе до настання інвалідності через 3, 5, 10 і більше років. У даному випадку визначити момент набуття інвалідності дуже складно. Те ж питання виникає, коли інвалідність виникає внаслідок захворювання та протягом тривалого часу погіршується стан її здоров'я. Нашим дослідженням встановлено, що в Україні методика визначення часу настання інвалідності, що застосовується установами медико-соціальної експертизи, дозволяє встановити момент настання інвалідності в ряді випадків лише приблизно. У зв'язку з цим досить проблематичним є призначення пенсії по інвалідності з дня її настання, який далеко не завжди реально встановити, тому обґрунтованим є введення термінів, згідно з якими «днем встановлення інвалідності» є «день подання громадянином до МСЕК заяви про визнання його особою з інвалідністю» (якщо не можливо чітко встановити момент отримання травми або виникнення захворювання) та «день отримання травми або виникнення захворювання» (якщо це можливо чітко встановити). Зазначений підхід також може бути застосовний у відношенні не тільки пенсій по інвалідності, але й інших видів соціального забезпечення. Таким чином, можливість особи з інвалідністю отримати встановлені законом види соціального обслуговування саме з дати

подання відповідної заяви або чіткого визначення дати виникнення інвалідності розкриває, на нашу думку, більш в широкому розумінні зміст права соціального забезпечення.

Висновки. Порівняння норм міжнародного права та національного законодавства показує, що міжнародними актами встановлений більш вузький перелік видів соціального забезпечення осіб з інвалідністю, оскільки вони встановлюють мінімум того, що держава повинна забезпечити своїм громадянам. Відповідно, з урахуванням національних особливостей, держава може розширити набір наданих особам з інвалідністю видів соціального забезпечення. Разом з тим розширення наданого соціального забезпечення ще не свідчить про те, що на національному рівні реалізовані міжнародні стандарти в зазначеній сфері, оскільки вирішальний показник - це не різноманітність наданого забезпечення, а його рівень, що забезпечує гідне життя особі з інвалідністю. Саме цей фактор вказує на те, що держава створила всі умови для повної реалізації права особи з інвалідністю й на соціальне забезпечення. На сьогодні в Україні існують актуальні проблеми, пов'язані з реалізацією особами з інвалідністю свого права на соціальне забезпечення, які потребують вирішення. У зазначеній статті нами було запропоновано деякі важливі кроки для вирішення цих проблем, які сприятимуть ефективній соціальній політиці держави, забезпечать наявність і дієвість системи соціальних стандартів і гарантій щодо забезпечення потреб людини благами і послугами.

Література:

1. Загальна Декларація прав людини, Декларація, Міжнародний документ, ООН, 10.12.1948, [Електронний ресурс] - Режим доступу - http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015;

2. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права, Пакт, Міжнародний документ, ООН, 16.12.1966р., ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII від 19.10.73р., [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

3. Європейська соціальна хартія (переглянута) Хартія, Міжнародний документ, Рада Європи, 03.05.1996р., {Хартію ратифіковано із заявами Законом № 137-V від 14.09.2006, ВВР, 2006, №43, ст.418} [Електронний ресурс] - Режим доступу - http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062/para144#n144.

4. Хартія основних прав Європейського Союзу, Європейський Союз, Хартія, Міжнародний документ, 07.12.2000 р. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524.

5. Булкат Л.М. Питання соціального захисту в актах Конституційного Суду України / Л.М. Булкат, Науковий часопис Хмельницького університету управління та права «Університетські наукові записки», м. Хмельницький, 2016. - №58, с. 23-34 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1529.pdf>.

6. Рішення Конституційного суду України у справі за конституційним поданням 45 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин третьої, четвертої статті 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік»(справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів) від 17 березня 2004 року №7-рп/2004 [Електронний ресурс] - Режим доступу - <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-04>.

7. Шаптала Н. Гарантії забезпечення соціального захисту прав людини: практика Конституційного Суду України/ Н. Шаптала, Конституційний Суд України [Електронний ресурс]- Режим доступу - www.ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/Shaptala.doc.

8. Декларація про права інвалідів від 09.12.1975 р., Декларація, Міжнародний документ, Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 3447 (XXX), [Електронний ресурс] - Режим

доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/995_117.

9. Всесвітня програма дій стосовно інвалідів від 03.12.1982р., ООН // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_427.

10. Резолюція 48/96 Генеральної Асамблеї ООН «Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів» від 20.12.1993р. / офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_306.

11. Конвенція про права осіб з інвалідністю (Конвенція про права інвалідів), Конвенція, ООН, 13.12.2006р., Конвенцію ратифіковано Законом №1767-VI від 16.12.2009, [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.

12. Бабіч-Касьяненко К.В., Котова Л.В. Державна політика в галузі інвалідності: вплив міжнародно-правової моделі та парадигми / К.В. Бабіч-Касьяненко, Л.В. Котова // Актуальні проблеми права: теорія і практика: збірник наукових праць. - м. Северодонецьк: [СНУ ім. В. Даля], 2016. - №32. - 312с. - С. 49-58, [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://pravo-snu.lg.ua/_ld/0/14__32.pdf;

13. Конвенція про мінімальні норми соціального забезпечення №102, Конвенція, Міжнародний документ, Класифікація, Міжнародна організація праці, 28.06.1952р., ратифіковано Україною Законом ВР № 1024-VIII від 16.03.2016 (набрання чинності для України - 06.06.2017) [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/993_011.

14. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні, Закон 21.03.1991р. №875-XII, Верховна Рада України, [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/875-12/para0118#o118>.

15. Права людини в Україні 2014. Узагальнена доповідь правозахисних організацій// [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1432464795>.

16. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні, Закон від 06.10.2005р. №2961-IV, Верховна Рада України, [Електронний ресурс] -

Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>;

17. Про затвердження Інструкції про встановлення груп інвалідності, Наказ, Інструкція від 05.09.2011 №561, зареєстровано Мін'Юст України від 14.11.2011 №1295/20033, Міністерство охорони здоров'я України, [Електронний ресурс] - Режим доступу - <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1295-11>

References:

1. Zagaljna Deklaracija prav ljudyne, Deklaracija, Mizhnarodnyj dokument, OON, 10.12.1948r., [Elektronnyj resurs]- Rezhym dostupu - http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

2. Mizhnarodnyj pakt pro ekonomichni, socialjni ta kuljturni prava, Pakt, Mizhnarodnyj dokument, OON, 16.12.1966r., ratyfikovano Ukazom Prezydiji Verkhovnoji Rady Ukrajinsjkoji RSR N 2148-VIII vid 19.10.73r., [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu :http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

3. Jevropejsjka socialjna khartija (perehlyanuta) Khartija, Mizhnarodnyj dokument, Rada Jevropy, 03.05.1996r., {Khartiju ratyfikovano iz zajavamy Zakonom # 137-V vid 14.09.2006, VVR, 2006, N43, st.418} [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_062/para144#n144.

4. Khartija osnovnykh prav Jevropejskogho Sojuzu, Jevropejskij Sojuz, Khartija, Mizhnarodnyj dokument, 07.12.2000r. Elektronnyj resurs - Rezhym dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_524.

5. Bulkat L.M. Pytannja socialjnogho zakhystu v aktakh Konstytucijnogho Sudu Ukrajiny/ L.M. Bulkat, Naukovyj chasopys Khmeljnjckogho universytetu upravlinnja ta prava «Universytetsjki naukovy zapysky», m. Khmeljnjckij, 2016. - #58, s. 23-34// [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - <http://www.univer.km.ua/visnyk/1529.pdf>.

6. Rishennja Konstucijnogho sudu Ukrajiny u spravi za konstytucijnym podannjam 45 narodnykh deputativ Ukrajiny shhodo vidpovidnosti Konstytuciji Ukrajiny (konstytucijnosti) polozhenj chastyn tretjoji, chetvertoji statti 59 Zakonu Ukrajiny «Pro Derzhavnyj bjudzhet Ukrajiny na 2003 rik»(sprava pro socialjnyj zakhyst vijsjkovosluzhbovcivta pracivnykiv

pravoookhoronnykh orghaniv) vid 17 bereznja 2004 roku #7-rp/2004 [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-04>.

7. Shaptala N. Gharantiji zabezpechennja socialjnogho zakhystu prav ljudynty: praktyka Konstytucijnogho Sudu Ukoajiny/ N. Shaptala, Konstytucijnyj Sud Ukrainy// [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - www.ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/Shaptala.doc.

8. Deklaracija pro prava invalidiv vid 09.12.1975r., Deklaracija, Mizhnarodnyj dokument, Rezoljucija Gheneraljnoji Asambleji OON 3447 (XXX), [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/995_117.

9. Vsesvitnja prohrama dij stosovno invalidiv vid 03.12.1982, OON// oficijnyj veb-sajt Verkhovnoji Rady Ukrainy [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu :http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_427.

10. Rezoljucija 48/96 Gheneraljnoji Asambleji OON «Standartni pravyla zabezpechennja rivnykh mozhlyvostej dlja invalidiv» vid 20.12.1993r. // oficijnyj veb-sajt Verkhovnoji Rady Ukrainy [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_306.

11. Konvencija pro prava osib z invalidnistju (Konvencija pro prava invalidiv), Konvencija, OON, 13.12.2006r., Konvenciju ratyfikovano Zakonom #1767-VI vid 16.12.2009, [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.

12. Babich-Kasjjanjenko K.V., Kotova L.V. Derzhavna polityka v ghaluzi invalidnosti: vplyv mizhnarodno-praovoji modeli ta paradyghmy/ K.V. Babich-Kasjjanjenko, L.V. Kotova// Aktualjni problemy prava: teorija i praktyka: zbirnyk naukovykh pracj. - m. Sjevjerodonecjk: [SNU im. V. Dalja], 2016. - #32.. - 312s. - S. 49-58, [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - http://pravosnu.lg.ua/_ld/0/14__32.pdf;

13. Konvencija pro minimaljni normy socialjnogho zabezpechennja #102, Konvencija, Mizhnarodnyj dokument, Klasyfikacija, Mizhnarodna orghanizacija praci, 28.06.1952r., ratyfikovano Ukrainuju Zakonom VR # 1024-VIII vid 16.03.2016r. (nabrannja chynnosti dlja Ukrainy - 06.06.2017r.) [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - http://zakon3.rada.gov.ua/laws/card/993_011.

14. Pro osnovy socialjnoji zakhyshhenosti osib z invalidnistju v Ukraini, Zakon 21.03.1991r. #875-XII, Verkhovna Rada Ukrainy, [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/875-12/para0118#o118>.

15. Prava ljudynty v Ukraini 2014. Uzagaljnena dopovidj pravozakhysnykh orghanizacij// [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - <http://khp.org/index.php?id=1432464795>.

16. Pro reabilitaciju osib z invalidnistju v Ukraini, Zakon vid 06.10.2005r. #2961-IV, Verkhovna Rada Ukrainy, [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15>.

17. Pro zatverdzhennja Instruciji pro vstanovlennja ghrup invalidnosti, Nakaz, Instrucija vid 05.09.2011 #561, zarejestrovano Min'Just Ukrainy vid 14.11.2011 #1295/20033, Ministerstvo okhorony zdorov'ja Ukrainy, [Elektronnyj resurs] - Rezhym dostupu - <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1295-11/>

Котова Л.В., Бабич-Касьяненко К.В. Право лиц с инвалидностью на социальное обеспечение: анализ национального и международного законодательства. - Статья.

В статье осуществлен сравнительный анализ действующего законодательства Украины с положениями международного социального права о праве лиц с инвалидностью на социальное обеспечение. Установлено закрепление в национальном законодательстве концепции инвалидности, которая предусматривает обязательства государства осуществлять в отношении лица с инвалидностью меры социальной защиты. Акцентировано внимание на проблемных вопросах порядка, условий, критериев и момента наступления инвалидности с целью регулирования ряда существенных вопросов. Предложены некоторые шаги для улучшения эффективной социальной политики государства, которые обеспечат наличие и действенность системы социальных стандартов и гарантий по обеспечению потребностей указанной категории граждан.

Ключевые слова: *установление инвалидности, инвалидность, классификация групп инвалидности, концепция инвалидности, критерии инвалидности, момент наступления*

инвалидности, человек с инвалидностью, основания установления инвалидности, право на социальное обеспечение, степень инвалидности.

Kotova L.V., Babich-Kasianienko K.V. The right of persons with disabilities to social security: analysis of national and international legislation. - Article.

The article compares the current legislation of Ukraine with the provisions of international social law regarding the right of persons with disabilities to social security. The establishment of the concept of disability in the national legislation, which provides for the obligation of the state to implement the measure of social protection in relation to a person with a disability, is established. The emphasis is on problematic issues regarding the order, conditions, criteria and moment of disability in order to regulate a number of essential issues. Some steps are proposed to improve the effective social policy of the state, which will ensure the availability and efficiency of the system of social standards and

guarantees to meet the needs of this category of citizens.

Key words: *disability determination, disability, classification of disability groups, concept of disability, criteria for disability, time of onset of disability, a person with a disability, reasons for establishing disability, right to social security, degree of disability.*

Авторська довідка:

Котова Любов Вячеславна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правознавства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Бабіч-Касьяненко Крістіна Вікторівна – аспірант кафедри правознавства Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.

Стаття надійшла до редакції: 03.12.2018 р.

Рецензент: к.ю.н., доцент О. В. Валецька.